

към бъдещето; у Бленика — с публицистична страст и призивност към човечеството да преодолее безсилието; у М. Грубешлиева — с акцентуване на класовата същност на войната; у М. Петканова — с тревога за съдбата на децата; у В. Василева, Д. Данева, Бл. Димитрова — с драматичния сблъсък между жизнелюбието на младостта и трагизма на дните, в които живеят.

Отблъскващият образ на войната, внушен по оригинален художествен начин, се превръща в символ на всичко грозно и античовешко, на антицивилизация и регрес. Тревогата от събитията поражда драматизма в стиховете на жените-поетеси, но същевременно и вярата в бъдещето, съчетана с активно отношение към живота. Единни и същевременно разнолики в заклещияването на войната, те стават изразителки на един активен хуманизъм, за който не съществуват условните прегради между народите, един хуманизъм, утвърждаващ правото на човека да живее и твори в мир.

ПЪРВИЯТ КРИТИЧЕСКИ ОТЗИВ ЗА ТВОРЧЕСТВОТО НА АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ В ПЕРИОДИЧНИЯ ПЕЧАТ

НИКОЛАЙ ПЪРШЕВ

Ранните творчески прояви на Ангел Каралийчев и по-конкретно неговата първа печатана творба в свободен стих „Орелът“ (в сп. „Ученическа мисъл“, кн. I, 1919 г.) е предмет на критически преценки както от неговите връстници, така и от по-сетнешните изследователи на цялостното му литературно развитие. За своите първи литературни стъпки той в повечето случаи получава ласкави отзиви, обграден е с внимание и очакване. Списание „Ученическа мисъл“, където се появява първото му стихотворение, излиза под редакцията на гимназиалните учители Хр. Стоянов и С. Ганев в Русе в смутните години след националната катастрофа от загубата във войните.

При разглеждане творчеството на Ангел Каралийчев във връзка с отпечатването на „Орелът“ се отминава една критична бележка, публикувана в списание „Ученическа мисъл“ през 1919 г. в кн. 2 и 3, с. 60. Това непретенциозно критическо мнение е първото утвърждаване на неговите творчески опити, а не както се отбелязва от някои негови изследователи: „През 1921 г. ... К. Друмев, ученик от десети клас, от Стара Загора, публикува отзив за „Орелът“ и това е първата по-обширна преценка за младия автор“ (С. Коларов. А. Каралийчев. Критически очерк. С., 1976, с. 9).

Веднага след публикуването на „Орелът“ в следващия брой на сп. „Ученическа мисъл“ се появява споменатата кратка по обем критическа бележка, написана от ученик от Търновската гимназия без подпис. Анонимността ни дава основание да предположим, че това е някой от познатите или близки на Каралийчев другари. От тази бележка се ражда и първият спор в творческото утвърждаване на поета, тъй като в края ѝ редакторите на списанието поместват и своето мнение. То е противоположно в критическите оценки и говори недвусмислено, че те явно са доловили дарованието на бъдещия именит творец, загатнато в не толкова издържана, но привлекателна юношеска изповед. Още с публикацията на стихотворението, в няколко реда под него, редакционният комитет изразява оценката и положителното си мнение: „Б. Ред. К. Зад тия бели волни стихове се крие една буйна юношеска фантазия. На хубавата работа не ѝ липсва дълбок смисъл и силно чувство.“

Ето част и от критичната бележка на съученика на А. Каралийчев, която се отнася най-вече към употребяваните езикови средства: „В първия брой на списанието бяха напечатани стихове на една буйна душа от нашите гимназисти.“

Макар и бели и без никаква стъпка, стиховете са доста добри. Но авторът употребява някои думи и изрази не на място. Даже някои от редовете съвсем не се разбират ... И броди него-

вият дух в ефира, в чудния ефир на волни мечти, в царството на безпределна радост... „Защо А. К. взема ефира на царството на безпределна радост? На много места поетът си противоречи. Веднъж казва, че орелът е там, дето греят „ярки лъчи“ и „сияйни звезди“, а пък другаде казва, че „върви с бурята, негова спътница“ (сп. „Ученическа мисъл“, 1919 г., кн. 2 и 3).

В стихотворението „Орелът“ чрез изразните поетични средства са показани душевните вълнения на юношата А. Каралийчев. Неслучайно е избран символът на орела, който е носител на извисеността и стремежа на човешката личност към усъвършенстване, към недостижимото. Като всеки млад човек, Каралийчев дава път на волния порив на мечтите си:

Бъди благословен, безстрашни, волни мой.
Аз тръпна и прекланям глава пред тебе,
Защото ти си мощ
И всичко,
Защото твоят път е и мой път,
Защото твоята цел е моя цел.
Бъди благословен, орле!

Наред със забележките към творбата, съученикът на А. Каралийчев не може да не признае и нейните несъмнени достойнства: „... Ако неговата „буря“ беше по-малка, стиховете щяха да бъдат по-добри. Тука чувствата се преварят и той се мъчи да ги изрази, колкото се може по-бързо. Последните са по-добри и много по-гладки. В тях чувството достига кулминационната точка.“

Няколко реда по-долу редакционният комитет изразява своето категорично мнение в защита на творбата и несъгласието си с оценките на анонимния критик: „Макар и да не се солидизираме напълно с автора, поместваме бележката като първа критическа работа на ученик за ученически труд. Стиховете са бели, но не без стъпки и ритъм, макар и не от вида на общопознатите. Авторът не иска да даде никаква свобода на младия поет нито в техниката, нито в избора на фигурите, с които си служи. Вложената интензивна чувственост не е недостатък, а преимущество на хубавата работа.“

Спираме се на този факт, защото той е изиграл определена роля в утвърждаването на Ангел Каралийчев като творец. Младият поет е имал вече авторитет сред учениците и преподавателите си в Търновската гимназия. С първото стихотворение и критическия отзив в списание „Ученическа мисъл“ в размирните години след Първата световна война се поставя началото на творческия път на един неспокоен мечтател, на един по-късно бележит писател, обогатил съкровищницата на българската литература.